

PAPER DETAILS

TITLE: İnsani Kendi Yasamının Öznesi Yapmaya Yönelik Kazanımların Hayat Bilgisi Programı Kapsamında İncelenmesi

AUTHORS: Zülfü DEMİRTAS,Gökhan KAHVECİ

PAGES: 169-180

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261077>

İnsanı Kendi Yaşamının Öznesi Yapmaya Yönelik Kazanımların Hayat Bilgisi Programı Kapsamında İncelenmesi

Zülfü DEMİRTAŞ* Gökhan KAHVECİ**

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi programlarının öğrencileri kendi yaşamlarının öznesi durumuna getirebilecek kazanımların incelenmesi ve tartışılmasıdır. Araştırma nitel araştırma paradigması doğrultusunda tasarlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmada doküman incelemesi yapılmıştır. Bu yaklaşım doğrultusunda, 2010-2011 eğitim öğretim yılında ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi programları incelenmiş, bu programlarda yer alan bireyi kendi yaşamının öznesi durumuna gelmesini sağlayabilecek kazanımlar belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre ilköğretim 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersi programlarının incelenmesi sonucunda, her sınıfta aynı adla yer alan temalarda (*Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün Bugün Yarın*) öğrenciyi kendi yaşamının öznesi yapabilecek niteliklere sahip kazanımların yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Değerler, Özne, İlköğretim, Kazanım

Abstract

The aim of this research is to determine if the programs of Life Science Course in 1st, 2nd and 3rd grades of Elementary School has the acquisitions that makes the students the subject of their lives. The research has been designed and carried out oriented to qualitative research paradigm. Document investigation has been done within the research. Oriented to this approach, Life Science Course programs of 1st, 2nd and 3rd grades of Elementary school has been researched in 2010-2011 education year, and within these programs, acquisitions that makes the individual the subject of his own life has been identified. According to the data of the research, after the investigation of Life Science Course programs of 1st, 2nd and 3rd grades of Elementary schools, within the themes that has the same name in every class (*My Excitement for School, My Unique Home, Yesterday Today Tomorrow*) it has been seen that the acquisitions having the quality of making the students the subject of their lives.

Key Words: Life Science Course, Values, Subject, Elementary School, Gain

Giriş

Eğitim, her dönemde değerlerle ilgi bir süreç olarak ortaya çıkmıştır. Eğitimin değerden yoksun olduğu herhangi bir dönemden söz etmek mümkün görünmemektedir. Ancak eğitimde önem verilen değerler, zamana ve topluma göre farklılıklar gösterebilmektedir. Günümüzde eğitim sürecinde geçmiş dönemlerden daha farklı değerlere önem verilmektedir. Yıldırım (2010) günümüzde, bireyin özgürlüğünü engelleyen, bireyi nesneleştiren ve doğasına aykırı eğitim uygulamalarını saptamak ve bunlara alternatifler sunmak; bireyi kendi sorumluluğu çerçevesinde kendini gerçekleştirmesine olanak tanıyacak görüşler ortaya koymak; mevcut uygulamaları pedagojik, sosyal, kültürel ve varoluşsal bir bakış açısıyla değerlendirerek çözüm sunmak gibi değerlerin ön plana çıktığına vurgu yapmaktadır.

Günümüzde önem verilen değerlerin, eğitim sürecinden geçen bireyin kendi yaşamının öznesi olmasını sağlamaya yönelik olduğu söylenebilir. Özpolat (2010)'a göre insan, canlılar arasında akıl ve irade sahibi tek varlıktır. Bundan dolayı insan, toplumdaki ilişkilerin, olayların, olguların, süreçlerin öznesi durumundadır. Özne olmak, insanın evrendeki statüsüdür ve bu özelliği, insana diğer varlıklar karşısında bir üstünlük kazandırmaktadır. Akpınar (2011)'a göre, özne olarak insanın kendisine ilişkin

* Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, demirtaszulfu@gmail.com

** Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gokhannkahveci@gmail.com

farkındalığı ve bu farkındalığın tüm işlevleri temelde bilinç kaynaklıdır. Eğitilmiş bireylerin, düşünen ve düşündüklerini ifade etme, inandırıcı ve etkili iletişim kurabilme, eleştirel düşünebilme, çok kültürlü veya farklı kültürleri anlayabilme, bilinçli seçimler yapabilme, güçlü bir muhakeme ve mukayese yeteneği, esnek ve özerk olma vb. niteliklere sahip olması beklenmektedir (Özden, 1998; Şahin, 2004).

Bilinçli bir özne olarak birey, önce kendi edimleri olmak üzere her türlü kural, yasa, ilke ve sistemi insan doğasına uygun oluş ölçütüne göre ele alarak bakışlarını kendi doğasına çevirir (Özpolat, 2010), kendi davranışlarını, kendi kararları ile belirler (Bilgen, 1994'ten akt: Karslı, 2006). Bilinçli birey, kendi kendine yetebilen, karar verebilen, kararlarının sonucuna katlanabilen bireydir (Oktay 2001'den akt: Şahin, 2004). Eğitim sürecinin bireye, bağımlı olmaktan kurtulup bağımsızlığını kazanma, başka bir deyişle özne olma yeterliliğini kazandırması beklenmektedir. Bireyin kendi özgürlüğünü kazanması, onun topluma uyum sağlamasının önünde bir engel olarak görülemez. Birey aynı zamanda hem bireysel özgürlüğünü kazanabilir hem de topluma uyum sağlayabilir. Yeşilyaprak (2005), bireyin toplumsal çevreye uyumunu *aktif* ve *pasif* olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Topluma aktif uyum sağlayan birey, toplumun kendisine yönelik beklentilerini dikkate alır, bu beklentileri kendi değer ölçüleri açısından değerlendirdikten sonra beklentileri karşılayabilir ya da reddedebilir. Buna karşılık pasif uyum sağlayan birey, toplumun kendisine yönelik beklentilerini sorgulamadan yerine getirir.

Birey sosyal çevre kadar doğal çevre ile olan ilişkilerinde de benzer tutumlar sergiler. Bu bağlamda, içinde yaşadığı doğal çevreye egemen olma, çevreyi yönlendirme veya bu çevreye uyma, boyun eğme ya da çevreyle uyum içinde yaşama gereğine inanabilir. Bu açıdan, birey çevre ilişkilerinde bireyin etken ve edilgen eğilim olarak nitelendirilebilecek iki farklı tutum sergilemesi söz konusudur (Şişman, 2007). Çevreye karşı etken tutumlara sahip olan insanlar çevre ile olan ilişkilerinde *özne* olmayı tercih ederken, bu ilişkide edilgen tutumlara sahip olanlar *nesne* olmayı tercih etmektedirler. Bireyin çevre ve toplum ile olan ilişkilerinde özne ya da nesne olmayı tercih etmesi, onun demokratik tutumları ile yakından ilgilidir. Demokrasi, bireyin sosyal ve siyasal varoluşunun başka bir ifade ile özne oluşunun koşulu olarak görülebilir (Özpolat, 2010). Bu bağlamda, insanın toplumsal varoluşu için onun haklarını, özgürlüğünü ve onurunu koruma altına alan bir sosyal ve siyasal sisteme gereksinim duyulur.

Helenistik dönemde yaşayan ve Stoa felsefesinin kurucusu olarak kabul edilen Kıbrıslı Zenon (M.Ö. 336-264)'a göre, bilge kişiler kendi kendilerini yönetme bilincine sahip oldukları için, sadece belli bir toplumun ya da devletin yurttaşı olmaktan ziyade, bütün dünyanın yurttaşlarıdır. Bilge kişiler için bütün insanlar aynı aileden olduğundan dolayı, etnik köken, soy, tarihsel veya ülküsel birliktelikler bir anlam taşımaz. Bilge kişi öncelikle kendisini insanlık ailesinin bir parçası olarak hissederken, sıradan insanlar kendilerini sadece ait oldukları toplumun ve devletin bir parçası sayarlar. Seçme hakkı, erdemli kişiler olan bilgelerin fark edebilecekleri bir haktır. Diğer insanlar dünyanın düzenine kölece boyun eğmeyi yaşamakla eş anlamlı gördükleri için, efendilerinin buyruklarına uygun yaşarlar (Akt: Aydın, 2009).

Varoluşçu felsefe akımının önde gelen isimlerinden biri olan Heidegger (1889-1976), diğer canlıları "kendinde şey" yani *nesne*, insanı ise "kendisi için şey" yani *özne* olarak nitelemektedir. İnsanın varoluş biçimlerini; günlük, ortalama, halk tipi, güvensiz edilgen ve otantik olarak sınıflandırarak ve tek özgün varlık biçiminin *otantik* olduğunu ifade etmektedir. O'na göre, otantik varoluş dışında kalan insanların ortak özellikleri kendi bireyselliklerini geliştirememiş olmaktır. Bu insanlar, başkaları tarafından kontrol edilen, endişeli ve edilgen olup, toplum tarafından kabul gören ulusal ve dinsel değerlere abartılı bir biçimde bağlanarak, diğer insanların saygısını kazanmaya çalışırlar. Farklılıktan ve özgürlükten kaçınmak, otantik olmayan insanların ortak paydasını oluşturur. Otantik olmayan insanlara dünya karmaşık ve tehlikeli bir yer olarak görünür. Ancak bununla baş etmek için insanın kendi özünü, özgür iradesi ile oluşturmaya gereksinim duyulur (Aktaran: Aydın, 2009).

İnsanların nesne gibi yönetilmesini, yirmi birinci yüzyıldaki yöneticilerin en büyük eksikliği olarak gören Covey (2004), bunun yetkili makamların çalışanların gerçek kıymetini ve potansiyelini görmemesinden ve insan doğasına ilişkin kuşatıcı bir anlayışa sahip olmamasından kaynaklandığını ifade etmektedir. Aydın (2010a)'a göre, insana eşya gibi davranıldığında; sadece kuralları, emirleri ve görevleri yerine getirmesi gereken bir nesne olarak görüldüğünde; değerleri, hisleri, eğilimleri, beklentileri, yetenekleri, duyguları dikkate alınmadığında, onuru kırılmakta, yabancılaşmakta, kimliksizleşmekte, düşük güvenli ve kavgacı olmaktadır. Bu bağlamda, eğitim sürecinin temel kurumu olan okulun bağımlı bireylerden daha ziyade bağımsız bireyler yetiştirmeyi amaçlaması beklenmektedir.

Okulun amaç, yapı ve işlevlerinin ürünü olarak öğretilenlerin, insanın öğrenme, düşünme ve davranma özgürlüklerini en az düzeyde sınırlaması beklenir. Bunun için eğitim programlarının, insan zihninde tortu bırakan öğrenmelerden daha ziyade bireyi öğrenmeye, düşünmeye ve bağımsız davranmaya imkân veren, bilişsel üretimi yüksek öğrenmeleri içermesi önem taşımaktadır (Bilgen, 1994'ten akt: Karslı, 2006).

Okulda öğrencinin gerçekleştirdiği öğrenmeler üzerinde etkili olan en önemli iki değişkenin öğretmen sınıf yönetimi yaklaşımı ve öğretim programı olduğu söylenebilir. Öğretmen, sınıf yönetiminde geleneksel ya da çağdaş sınıf yönetimi yaklaşımını sergileyebilir. Öğretmenin sınıf yönetiminde sergilediği yaklaşım, öğrencinin kendisi ile ilgi olarak etken ya da edilgen olmaya karar vermesinde etkili olur. Geleneksel sınıf yönetimi, öğretmen merkezlidir ve sınıf içi yaşantılarda öğretmen aktif, öğrenci pasif konumdadır. Sınıf kuralları öğretmen tarafından belirlenir ve öğrencilerin bu kurallara uymaları beklenir. Bu yaklaşım, demokratik yaşamın gerekleri ile bağdaşmaz. Öğrenme sürecinde özne-nesne ilişkisinin kurumsallaştırılmasını çağrıştıran geleneksel sınıf yönetimi yaklaşımı, bir bakıma demokratik yaşamda zorlanan bireyin sorunlarının kaynağını oluşturmaktadır. Çağdaş sınıf yönetimi yaklaşımı ise, öğrencilerin duygusal, düşünsel ve zihin gelişimine uygun insancıl bir model olarak görülmektedir. Bu modelde eğitim-öğretim etkinliklerinin merkezinde öğrenci yer alır. Başka bir deyişle öğrenci sınıf yaşamının nesnesi değil, öznesidir. Sınıf kuralları, öğretim yöntemleri, dersin amacı vb. etkinlikler demokratik bir biçimde tartışılır. Bu tartışmalarda öğretmen daha çok rehber rolü oynar (Aydın, 2010b).

Öğrenciye “ne öğretilecek?” sorusunun cevabı *öğretim programıdır*. Öğretim programının içeriği, öğrencinin *özne* ya da *nesne* olmaya karar vermesinde önemli bir rol oynar. Öğretim programlarının öğrenciye, kendi yaşamı ile ilgili kararları verebilme, bu kararların sorumluluğunu alma, kendi özgürlüğünü kazanma, kendi yaşamının öznesi olma sorumluluğunu anlama yeterliklerini kazandıracak içeriğe sahip olması beklenir.

İnsanın kendi yaşamının öznesi ya da nesnesi olmasına karar vermesinde temel eğitim basamağı ilköğretimdir. Türkiye’de ilköğretim okulları sekiz yıllık kesintisiz eğitim vermektedir. İlköğretimin ilk üç yılında haftada 30 saat ders okutulur ve 25 saat zorunlu derslere ayrılmıştır. Zorunlu derslerin adları ve ders saatleri şöyledir: Türkçe: 11; Matematik: 4; Hayat Bilgisi: 4; Görsel Sanatlar: 2; Müzik: 2; Beden Eğitimi: 2. Bunlarla birlikte haftada beş saat seçmeli ders işlenmektedir. Okutulacak seçmeli dersler; ikinci dönemin başından itibaren yeni ders yılının ilk ayının sonuna kadar olan süre içinde, okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak “Seçmeli Dersler” bölümünden öğretmenler kurulunca belirlenir (<http://ttkb.meb.gov.tr>).

Hayat bilgisi dersi, toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir derstir. Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanan bu ders, 1924, 1936, 1948, 1968, 1998 ve 2005 ilköğretim programlarında yer almıştır. 2009 yılı programında da aynı adla yer almaktadır. Hayat Bilgisi Dersi Programı ile çocuğun temel yaşam becerilerine ve istenen kişisel niteliklere sahip bireyler olarak yetişmeleri ve yaşamda kullanabilecekleri bilgilere ulaşmaları hedeflenmektedir (MEB, 2009).

Hayat Bilgisi Dersi Programında insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem *öznesi* hem de *nesnesi* olarak ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle “birey”, “toplum” ve “doğa” olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenmiş, değişim de bütün bu öğrenme alanlarını kuşatan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Gerçek yaşamda bu öğrenme alanlarının içerikleri ve değişim iç içedir; bunlar sadece eğitim-öğretim amacıyla yapay olarak birbirinden ayrılabilir. Hayat bilgisi dersi için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gereği olarak, bu öğrenme alanlarını aynı anda kuşatabilen üç tema belirlenmiştir. Programda tema adları; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” olarak kararlaştırılmıştır (MEB, 2005).

Hayat bilgisi programına göre kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri, tutum ve değerleri de içeren ifadelerdir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok, beceriler esas alınmaktadır. Programda yer alan kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur. Bu nedenle öğrenme-öğretme etkinlikleri, bu programın en kritik ögesi olarak kabul edilmektedir (MEB, 2005).

Bu araştırmanın amacı, ilköğretimin ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi dersinde bireyin kendi yaşamının öznesi olmaya yardımcı olacak kazanımların incelenmesi ve tartışılmasıdır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma paradigması doğrultusunda tasarlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmada, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan, doküman incelemesi yöntemi izlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2006), nitel araştırmada doküman incelemesinin tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 eğitim öğretim yılında ilköğretim 1., 2., ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi programındaki kazanımlar oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda bu kazanımlar incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, ilköğretim 1., 2., ve 3. sınıflarında okutulan Hayat Bilgisi programındaki kazanımlardan elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde araştırmacılar tarafından belirlenen bazı ölçütler kullanılmıştır. Hayat bilgisi programında yer alan davranışların şu özelliklerden birini veya birkaçını öğrenciye kazandırmayı amaçlaması durumunda, bireyin kendi yaşamının öznesi olmayı amaçladığı kabul edilmiştir.

- ✓ Toplumsal kuralları yorumlama ve değerlendirme becerisi,
- ✓ Kendi duygu, düşünce ve eylemlerinin farkında olma,
- ✓ Kendisi ile ilgili kararları verme gücü,
- ✓ Kendi kararlarının sorumluluğunu alma,
- ✓ Çevresi ile sağlıklı iletişim becerisi,
- ✓ Sosyal çevrenin kendisine yönelik beklentilerini yorumlayarak kabul ya da reddetme,
- ✓ Doğal çevreyi koruma ya da iyileştirme iradesi,
- ✓ Bilgiyi yorumlayabilme becerisi ve
- ✓ İnsana saygı gösterme.

Ayrıca araştırma verileri yukarıda bahsi geçen ölçütlerin yanında, Hayat Bilgisi programında bulunan “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” temaları da dikkate alınarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Analizler sonucu elde edilen bulgular tablolastırılmıştır.

Bulgular

Doküman incelemesi yöntemi ile ilköğretim hayat bilgisi programında, bireyin kendi yaşamının öznesi olmasını sağlamaya yardımcı olabilecek kazanımların belirlenmesi amacıyla 1, 2 ve 3. sınıf hayat bilgisi programları incelenmiş ve bu özellikleri taşıdıkları düşünülen kazanımlar tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1

Hayat Bilgisi Birinci Sınıf Programında Yer Alan Bireyi Özne Yapmaya Yönelik Kazanımlar

2.1.1. TEMA: OKUL HEYECANIM	
Kazanım No	Kazanım
A.1.1.	Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanıır ve tanıtır.
A.1.2.	Duygularını fark ederek kendini tanıır ve ifade eder.
A.1.3.	Neleri kolayca yapabildiğine ve neleri yapmaktan hoşlandığına karar verir.
A.1.4.	Bir gününü nasıl geçireceğini planlar ve yaptığı plana uyar.
A.1.7.	Kullanacağı ders araç gereçlerini seçer.
A.1.8.	Kişisel bakımını sağlamak için yapabileceklerini belirler.
A.1.10.	Okul ve sınıf kurallarını belirleme çalışmalarına katılır ve bu kurallara uyar.
A.1.11.	Okulda ve sınıfta demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları gözlemler.
A.1.12.	Okuldaki ve sınıftaki seçim çalışmalarına katılarak demokrasi kültürünün gerektirdiği davranışları sergiler.
A.1.13.	Görev almak istediği kulübü tercih etme nedenini açıklar.
A.1.15.	Kulüp veya diğer grup çalışmalarında bir görevin tamamlanması için işbirliği yapar ve sorumluluğu paylaşır.
A.1.20.	Arkadaş edinir ve arkadaşıyla ilgili duygularını ona açıklar.
A.1.23.	Arkadaşlarıyla eğlenmenin doğal bir ihtiyaç olduğunu kabul ederek, özel gün kutlamalarına katılmaya istekli olur.
A.1.30.	Okulda ortaya çıkan sorunları fark eder, karşılaşılabileceği her sorunun birden fazla çözümü olabileceğini kabul eder.
A.1.37.	Okula geliş ve gidişleri sırasında karşılaştığı insanlarla etkileşimde bulunurken nasıl davranması gerektiğini araştırır.
A.1.40.	Sınıfını, okulunu ve çevresini temiz tutmak ve korumak için sorumluluk alır.
2.1.2. TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM	
B.1.5.	Yemek saatinden önce ve sonra yapması gerekenleri ayırt eder ve görgü kurallarına uygun davranışlar gösterir.
B.1.6.	Evde kuralların neden gerekli olduğunu açıklar.
B.1.7.	Günlük yaşamında oyun oynamak ve ders çalışmak için harcayacağı süreler arasında denge kurar.
B.1.18.	Çevresindeki insanlara karşı hissettiği duyguları fark eder ve bunları uygun biçimde ifade eder.
B.1.19.	Evi ve ailesiyle ilgili duygu ve düşüncelerini özgün bir biçimde ifade eder.
B.1.21.	Günlük zamanının bir bölümünü ailesi ve yakın çevresiyle birlikte eğlenmek için harcar.
B.1.28.	Doğal afetler karşısında yapması gerekenleri belirleyerek ailesi birlikte hazırlık yapar.

Tablo 1’de yer alan öğrenci kazanımları, öğrenciyi kendi yaşamının öznesi yapmaya yönelik olduğu düşünülen kazanımlardır. “Okul Heyecanım” teması kapsamın 16 kazanımın bu özelliği taşıdığı

tespit edilmiştir. Bu kazanımların gerçekleşmesi durumunda birey; kendisini fiziksel ve duygusal yönleriyle tanıyabilir; yapabilecekleri ve yapamayacakları konusunda bilinç kazanarak bu doğrultuda planlar yapabilir; sınıfın sosyal yönden yapılandırılması etkinliklerine katkıda bulunabilir; demokratik yaşamın gerektirdiği tutumlara sahip olabilir; arkadaş edinerek onlarla işbirliği yapabilir ve üstlendiği sorumlulukları yerine getirebilir. Bunların yanında, sorunları fark edebilir, her sorunun birden fazla çözüm yolu olabileceğini kabul eder; diğer insanlarla beşeri ilişkiler kurabilir. “Benim Eşsiz Yuvam” teması kapsamında yer alan yedi kazanım bireyi kendi yaşamının öznesi yapabilecek niteliktedir. Bu kazanımların gerçekleşmesi durumunda birey; görgü kurallarını öğrenerek bunlara uyar; oyun ve ders çalışma sürelerini dengeleyebilir; duygularının farkında olarak bunları ifade edebilir; olağan dışı durumlarda yapması gerekenleri öğrenerek, bu durumlar için ailesi ile birlikte gerekli hazırlıkları yapabilir.

Tablo 2

Hayat Bilgisi İkinci Sınıf Programında Yer Alan Bireyi Özne Yapmaya Yönelik Kazanımlar

2.2.1. TEMA: OKUL HEYECANIM

Kazanım No	Kazanım
A.2.1.	Okulla ilgili, günlük işlerini öncelik sırasına koyarak belirlenen zaman içinde yapar.
A.2.2.	Ders araç ve gereçlerini günlük ders programına göre hazırlar ve bunları uygun bir biçimde kullanır.
A.2.6.	Okulundaki ve sınıfındaki seçim çalışmalarına katılarak demokrasi kültürüne katkıda bulunur.
A.2.7.	Kulüp veya grup çalışmaları ile ilgili olarak geliştirilen bir proje üzerinde arkadaşlarıyla iş birliği yaparak çalışır.
A.2.9.	Kulüp ve diğer grup çalışmalarında yapılacak işler konusunda arkadaşlarını yönlendirir, onları cesaretlendirir ve gerektiğinde yardımda bulunur.
A.2.10.	Grup çalışmaları sırasında başka gruplarla dayanışma içine girerek kendi grubuna destek sağlar.
A.2.19.	Okula geliş ve gidişlerinde karşılaştığı insanlarla etkileşimde bulunurken nasıl davranması gerektiğini açıklar.
A.2.21.	Sağlığını koruma sorumluluğunu üstlenir ve okulda sağlığını korumak için yapması gerekenleri açıklar.
A.2.22.	Arkadaşları ile birlikte oynamak, çalışmak ve özel günleri kutlamak için plan yapar ve planını uygular.
A.2.23.	Kendisinin ve arkadaşlarının etik olmayan davranışlarını fark eder, arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumlu değerleri gözetir.
A.2.24.	Özensiz iletişimin yaratacağı sorunları belirleyerek, öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kurarken nezaket ifadeleri kullanır.
A.2.28.	Okulu ve çevresini korumak için alternatifler üretir.
A.2.30.	Millî bayramları kutlamak amacıyla hazırlık yapar ve kutlama için fikirler üretir.
A.2.31.	Dinî bayramların, milletimizin paylaşım ve dayanışma içine girdiği özel günler olduğunu fark eder ve bayram kutlamalarına katılır.
A.2.33.	Okulda ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili farklı çözüm yolları üretir, sorunları çözmek için gerektiğinde okul çalışanlarından, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yardım ister.

2.2.2. TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM

B.2.10.	Zaman ifadelerini doğru kullanarak günlük ve haftalık plan yapar ve bu planlara uyar.
B.2.16.	Aileyi ilgilendiren konularda karar alınırken görüş bildirir ve bunun insan hak ve hürriyetleriyle ilişkisini kurar.
B.2.17.	Evde uyulması gereken kuralların belirlenmesine katkıda bulunur.
B.2.16.	Aileyi ilgilendiren konularda karar alınırken görüş bildirir ve bunun insan hak ve hürriyetleriyle ilişkisini kurar.
B.2.18.	Ailesindeki yardımlaşmayı gözlemleyerek, aile içinde üstlenebileceği görevlerle ilgili yeni fikirler üretir.
B.2.19.	Aile içinde görev paylaşımına katılmaya istekli olur ve üzerine düşen görevi yapmaktan mutluluk duyar.
B.2.23.	Ailesi, akrabaları ve yakın çevresinde etik değerlere ne kadar önem verildiğini gözlemleyerek, etik davranışların güven duygusunu nasıl güçlendirdiğini ve etik olmayan davranışların da güven

	duygusunu nasıl zedelediğini açıklar.
B.2.24.	Çevresindekilerin kabul edilemeyen önerileriyle karşılaştığında etkili reddetme davranışı sergiler.
B.2.27.	Aile yaşamında aldığı liderlik rolünü açıklar
B.2.32.	Yetişkinleri gözlemleyerek para harcamayı gerektiren bir amaç belirler ve bunu gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğini tartışır.

2.2.3. TEMA: DÜN BUGÜN YARIN

C.2.23.	Yaşadığı çevreyi temiz tutmasının kendisinin ve başkalarının sağlığı ve gelişimiyle ilişkili olduğunu kavrar.
---------	---

İkinci sınıf hayat bilgisi programında “Okul Heyecanım” temasında öğrenciyi özne yapmaya yönelik kazanımların sayısı 17 olarak tespit edilmiştir. Bu kazanımların gerçekleşmesi durumunda birey; işlerini öncelik sırasıyla yapabilir; ders araç gereçlerini hazırlayarak kullanabilir; demokrasi kültürüne katkıda bulunabilir; arkadaşlarıyla işbirliği yaparak proje çalışmaları yürütebilir; arkadaşları arasında liderlik davranışları sergileyebilir. Beşeri ilişkiler geliştirebilir; sağlık bilinci kazanarak sağlığını korumaya çalışır; basit planlar yaparak uygulayabilir; etik dışı davranışları tanır ve ilişkilerinde olumlu değerleri gözetebilir; milli ve dini bayramlara hazırlık yaparak kutlamalara katılabilir. “Benim Eşsiz Yuvam” temasında bireyi özne yapmaya yönelik 10 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımları gerçekleştiren birey; günlük ve haftalık planlar yaparak uygulayabilir; aile yaşantısı ile ilgili karar alma sürecine katkıda bulunabilir ve üstlendiği sorumlulukları yerine getirebilir; aile içerisinde ve akrabalar arasında etik değerlerin önemini kavrayabilir ve etik davranışlar sergileyebilir; kabul edilemeyecek önerileri reddetme gücünü kazanabilir; aile yaşamında liderlik davranışları gösterebilir. “Dün, Bugün Yarın” temasında ise konuyla ilgili sadece bir kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımı gerçekleştiren birey, yaşadığı çevreyi temiz tutmasının kendisinin ve başkalarının sağlığı ve gelişimiyle ilişkili olduğunu kavrar.

Tablo 3

Hayat Bilgisi Üçüncü Sınıf Programında Yer Alan Bireyi Özne Yapmaya Yönelik Kazanımlar

2.3.1. TEMA: OKUL HEYECANIM

Kazanım No	Kazanım
A.3.3.	Arkadaş seçerken ve kişisel tercihlerde bulunurken olumlu değerleri gözetir.
A.3.4.	Öğretmeni ve arkadaşları ile etkileşimde bulunurken ve iletişim kurarken uygun davranışlar gösterir
A.3.5.	Arkadaşlarıyla ve başkalarıyla ilişkilerinde duygularını uygun biçimde ifade eder.
A.3.6.	Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve görüşlerini ifade eder.
A.3.7.	Demokratik uygulamaların üstünlüklerini okul yaşantısındaki örneklerden hareketle tartışır.
A.3.8.	Arkadaşlarının yanlış davranışlarını fark eder ve yanlışlık içermeyen davranışlar sergiler.
A.3.9.	Öğretmeni, okul çalışanları ve arkadaşları ile ilişkilerinde gerektiğinde sorun çözme becerisini kullanır.
A.3.14.	Okulda kurallara uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili çözüm yolları üretir ve en uygun çözüm yolunu uygular.
A.3.20.	Özel günlerin toplumsal paylaşımlar için uygun zamanlar olduğunu kabul eder ve kutlamalar için alternatifler üretir.
A.3.21.	Millî bayramları kutlama nedenlerini açıklar ve bayramları daha etkili kutlamak amacıyla ürettiği fikirleri uygular.
A.3.23.	Tüketici olarak sahip olduğu hakları bilir ve bilinçli tüketici davranışları sergiler.
A.3.24.	Nasıl daha iyi öğrendiğini açıklayarak kendisine uygun öğrenme tekniklerini seçer ve kullanır.
A.3.27.	Okula geliş ve gidişlerinde başkalarının kabul edilemez önerileriyle karşılaştığında etkili reddetme davranışı sergiler.
A.3.28.	Okula geliş ve gidişlerinde karşılaştığı kişilerle aralarında çıkabilecek sorunlar için hangi çözüm yollarına başvurabileceğini açıklar.
A.3.30.	Kulüp veya grup çalışmalarında alınacak kararlar ve yapılacak çalışmalarda arkadaşlarını bir fikir etrafında bir araya getirir.
A.3.33.	Okulu ve çevresini temiz tutmak için bir proje tasarlar.

2.3.2. TEMA: BENİM EŞSİZ YUVAM

- B.3.3. Hayalindeki evi planlar ve sanat yoluyla ifade eder.
- B.3.12. Hayalindeki meslekle ilgili duygu, düşünce ve beklentilerini sanat yoluyla ifade eder.
- B.3.17. Aile içinde ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları çözmek için, sorun çözme becerisini kullanır.
- B.3.19. Ailede kararlar alınırken görüş bildirir ve kendisinin üstlenebileceği görevlerle ilgili yeni fikirler üretirek bunları uygular.
- B.3.20. Aile içinde görev dağılımının adil olup olmadığını sorgular.
- B.3.21. Yapacağı işleri öncelik ve önem sırasına koyarak günlük ve haftalık çalışma planları yapar, yaptığı planlara uyar.
- B.3.30. Ailesi ve yakın çevresiyle olan ilişkilerinde olumlu tepkiler yaratan ve görgü kurallarına uyan davranışlar gösterir.
- B.3.31. Kişisel olarak gelişimine uygun amaçlar belirleyerek bu amaçlara ulaşmak için izleyeceği aşamaları planlar.
- B.3.34. Ailesiyle birlikte eğlenmenin aile bireylerine katkılarını açıklar, bunun için planlar yapar ve planıyla ilgili düşüncelerini etkili bir biçimde sunar.
- B.3.37.** Kişisel eşyalarını ve başkalarının eşyalarını özenli kullanmadığında ortaya çıkan sorunları çözer.
-

2.3.3. TEMA: DÜN, BUGÜN, YARIN

- C.3.4. Gelecekte, mesleğini seçerken göz önünde bulundurması gereken noktalar hakkında sorular sorar.
- C.3.11. Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenler hakkında fikirler üretir.
- C.3.20. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin günlük yaşamımızda hangi amaçlarla kullanıldığı hakkında bilgi toplar ve sınıfta sunar.
- C.3.31. Yaşadığı çevreyi daha temiz bir hâle getirmek için bir proje tasarlar.
-

Üçüncü sınıf Hayat Bilgisi programı “Okul Heyecanım” temasında öğrenciyi özne yapmaya yönelik kazanımların sayısı 16 olarak tespit edilmiştir. Bu kazanımların gerçekleşmesi durumunda birey; tercihlerinde olumlu değerleri gözetebilir; etkileşim ve iletişim süreçlerinde duygularını uygun biçimde ifade ederek uygun davranışlar gösterebilir; başkalarının duyarlılıklarına saygı gösterir; demokratik uygulamaların üstünlüklerini arkadaşlarıyla tartışabilir; sorun çözme becerisini geliştirebilir; yanlılık içermeyen davranışlar sergileyebilir; özel günlerin kutlanmasında alternatif öneriler geliştirebilir. Bunlarla birlikte, tüketici haklarını bilir ve bilinçli tüketici davranışları sergileyebilir; kabul edilemeyecek önerileri etkili şekilde reddedebilir; diğer insanlarla arasında çıkan sorunları çözme yollarını araştırabilir; grup çalışmalarında liderlik davranışları sergileyebilir ve çevresini temiz tutmak amacıyla bir proje tasarlayabilir. “Benim Eşsiz Yuvam” temasında bireyi özne yapmaya yönelik 10 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımları gerçekleştiren birey; sanat yoluyla hayal ettiği planları, duyguları, düşünceleri ve beklentilerini ifade edebilir; aile içi sorunları çözme becerisi gelişebilir; ailede karar alma sürecine katılır ve kendi sorumlulukları ile ilgili görüşlerini ifade edebilir; aile içi ilişkileri sorgulayabilir. Bunların yanında, günlük ve haftalık planlar yaparak uygulayabilir; ilişkilerinde olumlu tepkiler sergiler ve görgü kurallarına uyar; kişisel gelişimine uygun amaçlar belirleyebilir; ailesi ile birlikte eğlenmek için planlar yaparak uygulayabilir; kişisel eşyalarını özenli kullanmadığında ortaya çıkan sorunları çözebilir. “Dün, Bugün Yarın” temasında ise konuyla ilgili dört kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımları gerçekleştiren birey; gelecekte mesleğini seçmede göz önünde bulunduracağı noktaları araştırabilir; cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenler hakkında fikirler üretir; bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanım amaçlarını araştırır ve sınıfa bilgi verebilir; yaşadığı çevreyi daha temiz hale bir getirmek bir proje tasarlayabilir.

Sonuç ve Tartışma

İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflarında yer alan hayat bilgisi dersi programında, insanı kendi yaşamının öznesi yapmaya yönelik olarak belirlenmiş kazanımlar yer almaktadır. Programın incelenmesi sonucunda mevcut kazanımların üç başlık altında ele alınıp değerlendirilmesi mümkün görünmektedir. Bunların *ilki*, bireyin toplumda egemen olan değerleri dikkate alması ve kendi yaşamını bu değerlere uygun olarak şekillendirmesidir. *İkincisi*, bireye kendi yaşamını etkileyen

kararları alma sürecine katılma ya da kararları kendi başına alma yeterliliği kazandırılmasıdır. *Üçüncüsü*, bireyin bilgiyi elde etme, yorumlama ve kendi yaşantısına uygulama becerisine sahip olmasıdır.

Değerler, bireylerin ve toplumların karakterini biçimlendirerek, ahlaksal ilkeler sağlayarak ve amaçlara yön vererek yaşama derinliğine nüfuz ederler. Değerlerin en önemlisi ve esaslı olanı da *bireye saygı*dır. Kardeşlik, hoşgörü, tarafsızlık, özgürlük, adalet vs. gibi diğer değerler ise bir anlamda bireye saygının türevleridir (Büyükdüvenci, 2001). İlköğretim hayat bilgisi programında bireye saygıyı öne çıkaran kazanımların (A.1.20, B.1.18, A.2.23, A.2.24, B.2.16, A.3.3, A.3.5, A.3.6, B.3.30) yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Bireye saygı duymak, bireyi özne olarak görmeyi gerektirir. Bu durumda, bireyler arasında özne-nesne ilişkisi yerine özne-özne ilişkisi kurulur. Aydın (2010b)'a göre öğretmen-öğrenci ilişkisinin birincil, birebir ve insanî yaklaşım olan ben-sen ilişkisi olması beklenir. Öğretmen-öğrenci ilişkisi, özne-nesne konumunu değil, özne-özne beraberliğini tanımlar. Bu tür bir iletişimde, tarafların sürece etkin ve üretken bir biçimde katılmaları gerekmektedir. Bireye saygı değerini kazanan öğrencinin, öğretmen-öğrenci ilişkisinde olduğu kadar öğrenci-öğrenci ilişkisinde de özne-özne ilişkisi kurması beklenir. Bununla birlikte özne-özne ilişkisi içerisinde öğrenci, başkalarının kendisine nesne gibi davranmalarına izin vermez. Bu durumlarda duygularını uygun bir dille ifade edebilir.

Her öğrenci, öğrenme sürecini gerçekleştirirken bir öznedir ve en iyi öğrenme, bireyin seçtiği ve anlamlandırdığı bilgiye dayandırılır (Gutek, 1997). Bireyin bilgiyi seçmesi, onun karar verme becerisinin geliştirilmesine bağlıdır. Hayat bilgisi programında bireyin karar verme becerisi geliştirmeye yönelik on bir kazanım (A.1.3, A.1.7, A.1.8, A.1.13, A.2.28, A.3.3, B.2.16, B.2.17, B.2.32, B.3.19, C.3.11) yer almaktadır. Öğrencinin kendisine uygun olan bilgileri seçmesi hakkına sahip olması ve bilgiyi anlamlandırması, onun kendi değerini anlamasında önemli bir rol oynar. Klasik eğitim anlayışında öğrenciye neyin öğretileceğine öğretmen ya da program karar verirken, yapılandırmacı yaklaşım bireyin 'neyi öğrenmesi gerektiği' yönündeki kararı kendisine bırakmaktadır. Yeni hayat bilgisi programı içeriğin seçilmesi konusunda öğrenciye tam bir seçme hakkı tanımamasına karşılık, sınırlı ölçüde seçme imkânı vermektedir. Ancak bireyin *karar verme* becerisinin geliştirilmesinin önemine programda yeterince ağırlık verildiği görülmektedir. Aydın (2009), yaşamının ve kendisinin farkında olan insanın, yaşamın seyircisi olmak yerine; kendisini, yaşantıları aracılığıyla seçerek oluşturduğunu ifade etmektedir. Seçme ise gerçekte karar verme yeteneğine bağlıdır. Karar verme yeteneği gelişmemiş bireyin kendisi ile ilgili seçimlerde bulunması beklenmez.

Hayat bilgisi programında, öğrencinin bilgiyi yorumlama becerisini geliştirmeye yönelik kazanım sayısı (A.1.30, B.1.5, B.1.6, B.1.7, B.1.28, A.2.1, A.2.21, A.2.23, A.2.28, A.2.30, A.2.33, B.2.18, B.2.23, B.2.24, B.2.27, B.2.32, A.3.3, A.3.4, A.3.7, A.3.8, A.3.14, A.3.21, A.3.24, A.3.27, A.3.28, B.3.17, B.3.19, B.3.20, C.3.4, C.3.20) oldukça fazladır. Bu kazanımları gerçekleştiren öğrenciler, kendi yaşamlarının öznesi olabilme doğrultusunda birçok özelliğe sahip olabileceklerdir. Söz konusu kazanımlar arasından 1, 2 ve 3. sınıflardan birer kazanım ve bu kazanımları gerçekleştiren bireylerin sahip olabileceği özelliklerden bazılarının aşağıdaki gibi olabileceği düşünülmektedir:

"Okulda ortaya çıkan sorunları fark eder, karşılaşılabileceği her sorunun birden fazla çözümü olabileceğini kabul eder (A.1.30)". Yaşadığı sorunların üstesinden gelmek ancak bu sorunları fark etmekle mümkündür. Birey, sorunu fark ettikten sonra, çözmek için birden fazla çözüm yolu bulmak için gayret gösterir. Bu yolların her birinin avantajlı ve dezavantajlı yönlerinin araştırır, en uygun çözüm yoluna karar verir ve bu kararını uygulamaya geçirir. Ders programında hangi soruna hangi çözüm yollarının uygulanması gerektiğine yönelik hiçbir bilgi yer almamaktadır. Öğrenci ancak sahip olduğu bilgiyi yorumlayarak bu çözüm yollarını kendisi üretebilir. İlköğretim birinci sınıf öğrencisi olan bir çocuğun kendi yaşamında ortaya çıkan sorunları fark ederek bu sorunların birden fazla çözüm yolu olduğunu kavraması, onun bilişsel gelişimine uygun görülmektedir.

“Ailesi, akrabaları ve yakın çevresinde etik değerlere ne kadar önem verildiğini gözlemleyerek, etik davranışların güven duygusunu nasıl güçlendirdiğini ve etik olmayan davranışların da güven duygusunu nasıl zedelediğini açıklar (B.2.23).” İkinci sınıf hayat bilgisi programının *Okul Heyecanım* temasında yer alan bu kazanım, öğrencinin yakın çevresini gözlemleyerek bilgiyi oluşturacağı varsayımına sahiptir. Yapılandırmacı anlayış doğrultusunda kabul edilen bu varsayıma dayalı olarak, öğrencinin elde ettiği bilgiyi etik olan ve olmayan davranışları yorumlamada kullanması beklenmektedir. Bu bilgiyi elde eden ve uygun bir şekilde yorumlayabilen bireyin etik olan ve olmayan davranışları tanıması ve bu davranışların güven duygusu üzerindeki etkilerini yorumlaması beklenmektedir.

“Ailede kararlar alınırken görüş bildirir ve kendisinin üstlenebileceği görevlerle ilgili yeni fikirler üretir bunları uygular (B.3.19).” Üçüncü sınıfın *Benim Eşsiz Yuvam* temasında yer alan bu kazanım öğrenciye, aile içinde alınan kararlara katılım yeterliliğini kazandırmayı hedeflemektedir. Aile içinde alınacak kararlara katılım ise demokrasi bilincinin ve demokratik tutumların kazanılmasına yol açar. Ailede kazanılan demokrasi bilinci, bireye yaşamı boyunca eşlik eder.

Okula yapılan eleştiriler genelde bireyin tek tipleştirilmesi, sisteme entegre edilmesi, potansiyellerinin istenilen kavrama göre şekillendirilmesi, siyasal ve ideolojik eğilimlere göre bir yön kazanması olarak sıralanmaktadır (Yıldırım, 2010: 73-74). Hayat bilgisi programında yer alan bireye saygı, karar verme ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen kazanımların okula yönelik bu eleştirileri hafifletmesi mümkün görünmektedir.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2011). Biliş ve üstbiliş (metabiliş) kavramlarının zihin felsefesi açısından analizi, *Turkish Studies*, 6 (4), 353-365.
- Aydın, A. (2010a). *Eğitim sevgidir*. Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- Aydın, A. (2010b). *Sınıf yönetimi*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Aydın, A. (2009). *Felsefe: düşünce tarihi*. Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- Bakioğlu, A. & Sılay, N. (2011). *Yüksek öğretim ve öğretmen eğitiminde karakter eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Büyükdüvenci, S., (2001). *Eğitim felsefesine giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Covey, S. R. (2004). *Sekizinci alışkanlık, bütünlüğe doğru*. (Çevirenler, Sezer Soner, Çağlayan Erendag) İstanbul: Sistem Yayınları.
- Guttek, G.L. (1997). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (Çev.: Nesrin Kale). Ankara: PEGEM Yayınları.
- <http://ttkb.meb.gov.tr/prgcizelge.aspx>. *İlköğretim okulları haftalık ders çizelgesi*. Erişim Tarihi: 05.11.2011.
- Karşı, M. D. (2006). *Etkili okul yöneticiliği*. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı Terbiye Kurulu Başkanlığı (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretmen kılavuzu 1*. Yazarlar: Suna Uysal & Fevzi Elbistan. Ankara: Devlet Kitapları.
- Şahin, İ. (2004). *Postmodern çağ & hümanis eğitim*, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya. 05.11.2011 tarihinde <http://www.pegema.net/dosya/dokuman/63.pdf> adresinden alınmıştır.
- Şişman, M. (2007). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- Özden, Y. (1998). *Eğitimde dönüşüm: yeni değer ve oluşumlar*. Ankara: PEGEM Yayınları.

- Özpolat, A. (2010). *Demokratik vatandaşlık: birlikte yaşama kültürü*. Ankara: HEGEM Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. (2010). *Eleştirel pedagoji: Ivan Illich ve Paulo Friere'nin eğitim anlayışı üzerine*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Investigation of The Gains To Make The Subject of Humans Life Within The Context of Life Science Program

Summary

Purpose

Education emerged in each period as a process pertinent to values. Today, it can be said that the significant values are to ensure the individual to become the subject of his /her own life. To be a subject is the status of man in the universe, and this property gains people an advantage over other beings. The things taught as products of the aim, structure and functions of a school are expected to restrict the freedom of learning, thinking and behaviour at the lowest level. . Thus, it is crucial that education programs should include high learning with a high cognitive production which enables an individual to learn, think and act independently rather than including a learning that deposits into human mind. The purpose of this study is to examine and discuss the educational attainments from the life science lesson taught during first three years of primary schools which will help the individual be subject of his/her own life.

Method

This study was designed and conducted in accordance with qualitative research paradigm. Document review method which comprises the analysis of written materials including information on target phenomena and cases was followed. The study group of the research was composed of attainments/gains from the Life Science program taught in first, second and third grades of primary schools in 2010-2011 academic year. Research data was obtained from the gains in Life Science program taught in first, second and third grades of primary schools. For the analysis of obtained data, criteria set by researchers were used.

Results

For "School Excitement" and "My Unique Home" themes within the framework of Life Science first grade program 23 gains which were considered towards making students the subject of his own life were detected. In case of the fulfillment of the gains, the individual can; know his physical and emotional aspects; contribute to configurative activities in terms of social aspects; possess the attitudes required by democratic life; make friends and cooperate with them; and fulfill his responsibilities. For "School Excitement", "My Unique Home" and "Yesterday Today Tomorrow" themes within the framework of Life Science second grade program 28 gains which were considered towards making students the subject of his own life were detected. In case of the fulfillment of the gains, the individual can; make his/her works with an order of priority; prepare and use his/her lesson equipment; contribute the process of decision for family life and fulfill his/her responsibilities. For "School Excitement", "My Unique Home" and "Yesterday Today Tomorrow" themes within the framework of Life Science third grade program 30 gains/attainments which were considered towards making

students the subject of his own life were detected. In case of the fulfillment of the gains, he/she can; consider positive values in his/her preferences; can demonstrate appropriate behaviors by stating his/her feelings appropriately in the processes of interaction and communication; respect others' sensibilities; develop skills to solve household issues. She/he can search the points/aspects he/she will consider in future career choice.

Conclusion

In Life Science program of first, second, and third grade of primary school, there are gains/attainments determined to make a person be the subject of his/her life. After the analysis of the program, existing gains are possible to be examined in three titles. First title is the individual's consideration of mainstream values in a society and shaping his/her life according to these values. Second one is providing the individual with the chance of participation process for the decisions affecting his own life or earning the capability for making his/her own decisions. Third title is the individuals holding/possessing the skills of gaining, interpreting and applying information/knowledge to his/her life. It can be said that the gains highlighting the respect to individuals are adequate in Primary School Life Science program. Respecting to an individual necessitates seeing him as a subject. Thus, a subject-subject relationship instead of a subject-object relationship is established between individuals. Having the right of choosing the appropriate knowledge/information for himself and giving meaning to it plays a major role in understanding his own value. After realizing the problem, the individual put effort to find more than one formula to solve it. She/he searches pros and cons of the formulas, decides the best solution. There is no information in a curriculum about which formula to apply for a problem. In this context, it can be suggested that it is crucial to plan class activities for making an individual the subject of his/her own life and to study on these.